

Boh vládne – Daniel 2

I. Náčrt

Krátka osnova

1. Nabuchodonozorov zabudnutý sen – Dan 2,1-13
2. Modlitba Daniela a jeho priateľov – Dan 2,14-23
3. Vlastný sen – Dan 2,24-36
4. Výklad sna – Dan 2,37-45
5. Nabuchodonozorova vďačnosť – Dan 2,46-49

Každý mysliaci človek chce poznať svoje korene a svoju budúcnosť. Chce vedieť, prečo je tu, poznať zmysel a cieľ svojho života. Ľudia chcú pochopiť dejiny, chcú vedieť, odkiaľ prišli a kam spejú.

Aká je budúcnosť tohto sveta? Kam vlastne spejeme? Čaká nás chaos a zmätok, alebo svetlý zajtrajšok? Vyrieši ľudstvo svoje problémy samo, alebo musí zasiahnuť niekto iný? Kto? Čo o tom vlastne vieme?

Na tieto otázky odpovedá prorok Daniel (žil približne v rokoch 622 – 530 pred Kr.), ktorý vo svojej knihe zaznamenal, čo sa v roku 603 pred Kr. dialo na dvore slávneho babylonského kráľa Nabuchodonozora. Tento veľmi známy panovník a slávny staviteľ Babylonu sa zaoberal otázkami týkajúcimi sa budúcnosti. Premýšľal zvlášť o budúcnosti svojej ríše a o tom, čo bude po nej. Boh mu to vo sne odhalil.

Dnes, s odstupom času, môžeme zhodnotiť, či to, čo mu Boh ukázal, bolo pravdivé a vierohodné. Veľká časť z toho, čo bolo predpovedané, sa totiž už naplnila.

1. Nabuchodonozorov zabudnutý sen – Dan 2,1-13

Prorok Daniel vo svojej knihe hovorí, že Boh zjavil babylonskému kráľovi Nabuchodonozorovi (vládol v rokoch 605 – 562 pred Kr.) budúcnosť sveta, teda to, čo sa malo stať od jeho čias až do doby konca. Na panovníka tento sen tak hlboko zapôsobil, že ho zabudol. Pretože bol presvedčený, že sen bol veľmi dôležitý, za každú cenu chcel poznať jeho obsah a výklad. Jeho požiadavka vyvolala mimoriadny sled udalostí, o ktorých čítame v 2. kapitole knihy Daniel.

Kráľ Nabuchodonozor mal na svojom dvore veľa mudrcov, veštcov a astrológov, ktorí mu tvrdili, že si poradia s každou záhadou a že dokážu predpovedať budúcnosť. Teraz ich vyskúša, aby objektívnym spôsobom zistil, či je to pravda.

Predvolá si ich a dáva im úlohu. Musia mu povedať, čo sa mu v noci snívalo a čo tento sen znamená. Veštcovia sa dvakrát vyhovávajú a žiadajú, aby im oznámil sen. Keď im ho povie, s výkladom si už určite poradia. Kráľ poznáva ich úskočné plány, preto pod trestom smrti nariaďuje, aby urobili, o čom ho vždy presviedčali, že dokážu – aby mu oznámili sen, ktorý zabudol. Napokon sa jeho poradcovia priznávajú, že nie je na zemi človek, ktorý by bol schopný niečo také kráľovi oznámiť. Pripomínajú, že ešte nikdy nič podobné nijaký kráľ od svojich veštcov, zaklínačov alebo astrológov nežiadal. Nato sa kráľ veľmi rozhnevá a vo svojej zlobe rozkáže, ako bolo vtedy zvykom, vyvraždiť všetkých babylonských mudrcov. Pretože Daniel a jeho priatelia v tom čase už patria do tejto triedy ľudí, majú byť tiež zabíjani.

2. Modlitba Daniela a jeho priateľov – Dan 2,14-23

Keď prídu za Danielom, aby aj nad ním vykonali rozsudok, Daniel veľmi uvážlivo prosí Ariocha, veliteľa kráľovej telesnej stráže, aby mu vysvetlil, čo sa deje. Daniel neváha a okamžite predstupuje pred kráľa. Žiada si čas na to, aby mohol kráľovi vyrozprávať sen a vyložiť mu ho.

Daniel ihneď predkladá celú záležitosť svojim trom priateľom. Aby nemuseli byť zahubení so zvyškom babylonských mudrcov, spoločne v modlitbe prosia o zjavenie sna, ktorý sa kráľovi sníval.

Boh na ich úprimné prosby odpovedá. Daniel Bohu ďakuje, chváli ho a vyvyšuje za jeho milosť, že mu zjavil sen, ktorý sa sníval Nabuchodonozorovi. Modlitba ako skutočný, otvorený rozhovor s Bohom sa stala kľúčom k vyriešeniu celého problému. Boh má vždy riešenie. Dáva ho tým, ktorí s ním pestujú úprimný a čestný vzťah.

3. Vlastný sen – Dan 2,24-36

Daniel sa ponáha za Ariochoch, ktorý ho bez váhania uvádza pred kráľa so slovami, ktorými sa chce vládcovi zapáčiť: „Našiel som muža zo synov zajatých z Judska, ktorý oznámi kráľovi výklad sna.“

Kráľ je prekvapený. Nikto to dosiaľ nedokázal. Teraz pred ním stojí mladý hebrejský zajatec, o ktorom veliteľ tvrdí, že celú záhadu odhalí. Preto sa ho prekvapene pýta: „Či mi môžeš oznámiť sen, ktorý som videl, i jeho výklad?“ Danielova pokorná odpoveď zjavuje krásu jeho charakteru. Teraz má Daniel tú najlepšiu príležitosť pochváliť sa a vyzdvihnúť svoje schopnosti. Namiesto toho tvrdí, že nikto z ľudí, teda ani on sám, nie je schopný vyhovieť kráľovej požiadavke. Je však „Boh v nebesiach, ktorý zjavuje tajomstvá a oznámi tiež kráľovi Nabuchodonozorovi, čo sa stane v posledných dňoch“.

Potom Daniel rozpráva kráľovi jeho zabudnutý sen, ktorý mu Boh dal preto, že si úprimne prial poznať budúcnosť. Nabuchodonozor videl vo sne veľkú žiariacu sochu, ktorá znázorňovala ľudskú postavu. Jej hlava bola zo zlata, hrud' a ruky zo striebra, brucho a boky z meďi, nohy zo železa a spodná časť dolných končatín s chodidlami zo železa a hliny. Do chodidiel tejto nádhernej sochy bez zásahu ruky udrel kameň a zničil ju tak, že po nej nezostalo ani stopy. Kameň sa však stal obrovským vrchom a naplnil celú zem. To bol sen.

4. Výklad sna – Dan 2,37-45

a) Zlatá hlava – Novobabylonská ríša (605 – 539 pred Kr.)

Babylon (slovo pochádzajúce z akkadského „bab-ilu“ znamená „brána Božia“) bol hlavným mestom Novobabylonskej ríše. Toto mesto, ktoré založil Nimrod, veľ-mi prosperovalo. Pri povstaní proti Asýrii v roku 683 pred Kr. však bolo zničené. Vo veľkých rozmeroch a s veľkou nádherou ho znovu vybuďoval až Nabuchodonozor. Mesto bolo skutočnou pevnosťou, chránenou vysokými hradbami. Babylon bol dedičom slávnej sumerskej kultúry a križovatkou obchodných ciest. Zlatom sa v tomto meste na Eufrate skutočne nešetilo.

Boh však ukázal, že táto ríša nebude trvať večne. V roku 539 pred Kr. dobyl Babylon perzský kráľ Kýros a na scénu svetových dejín nastúpila ríša Médsko-Perzská. (Kýros bol perzským kráľom v rokoch 558 – 529 pred Kr.; Médsku ríšu porazil a pripojil k Perzii v rokoch 553 – 550 pred Kr. O dobytí Babylonu zhodne podávajú správu Herodotos a Xenofon.)

b) Strieborná hrud' a ruky – Médsko-Perzská ríša (539 – 331 pred Kr.)

Táto ríša bola rozľahlejšia než ríša Novobabylonská, kultúrou však bola na nižšej úrovni. Tak, ako má striebro nižšiu hodnotu než zlato, aj Médsko-Perzská ríša nebola taká slávna ako Novobabylonská, aj keď niektorí jej panovníci sú veľmi významní, napríklad Darius, Xerxes alebo Artaxerxes.

Víťazstvom pri Graniku (pri Helesponte) v roku 334 pred Kr. začal Alexander Veľký boj proti Perzsku. V roku 333 pred Kr. porazil pri Isse v Kilikii perzského kráľa Dareia III. a po víťaznej bitke pri Gaugamelách v Asýrii (331 pred Kr.) dobyl zvyšok Perzskej ríše. Tým ukončil viac ako dvestoročnú vládu Médsko-Perzska.

c) Medené brucho a boky – Alexandrova ríša a následné štátne útvary (331 – 168 pred Kr.)

Makedóniu priviedol k najväčšej sláve Alexander Veľký, aj keď žil iba 33 rokov (356 – 323 pred Kr.). So svojimi vojakmi chcel tento mladý panovník dobyť svet. Roku 332 pred Kr. obsadil Egypt, roku 331 sa stal pánom Perzska a roku 327 tiahol do Indie. Jeho ríša bola zemepisne ešte rozsiahlejšia než ríša Médsko-Perzská, pretože zahŕňovala Makedóniu, Grécko, Perzsko, Egypt a siahala až k Indii. Po smrti Alexandra Veľkého vládli jeho vojvodcovia, tzv. diadochovia, ktorých vzájomná rivalita viedla k rozdeleniu Alexandrovej ríše na niekoľko častí. Najrozsiahlejšia z nich patrila Seleukovcom, ktorí vládli hlavne v Prednej Ázii s centrom v Sýrii. Ich najväčší rivali – Ptolemaovci vládli v Egypte.

Toto tretie obdobie je v proroctve znázornené meďou. Je zaujímavé, že Alexandrovi vojaci boli pre svoju výzbroj z meďi známi ako „medení vojaci“.

Mnohí učenci označujú bitku pri Pydne (168 pred Kr.), v ktorej Rimania zvíťazili nad Makedóncami, za koniec tohto tretieho obdobia. Roku 148 pred Kr. ovládlo rímske impérium Makedóniu a roku 146 pred Kr. aj Grécko.

d) Železné nohy – Rím (168 pred Kr. – 476 po Kr.)

Rím bol podľa povesti založený roku 753 pred Kr. Od 8. do 5. storočia pred Kr. boli latinské mestské štáty ovládané etruskými kráľmi. V 5. storočí pred Kr. Rimania odrazili útoky Etruskov a nastolili republiku. Z boja s Kartágom a helenistickými štátmi vyšli ako víťazi a tak získali nadvládu nad Stredomorím (roku 348 pred Kr. Rím uzavrel zmluvu s Kartágom a roku 146 pred Kr. Kartágo zničil). Tak začal Rím vládnuť nad západnou Európou a postupne sa stával

ďalšou svetovou veľmo-cou. Táto štvrtá ríša bola na fóre svetových dejín najdlhšie. Pokiaľ ide o územie, zo všetkých štyroch bola najrozsiahlejšia. V 2. storočí po Kr. siahala od Británie k Eufratu. Toto impérium bolo „železné“ – najsilnejšie, aké svet dosiaľ poznal.

Biblia hovorí, že Rím bude „drviť a krúšiť všetko“. Zničil každého, kto sa proti nemu postavil. Šiel z vojny do vojny. Porážal jedného odporcu za druhým (roku 71 pred Kr. potlačil Spartakovo povstanie, roku 70 po Kr. zničil Jeruzalem atď.). Na začiatku kresťanskej éry, ale aj neskôr, stála za „pax romana“ (rímskym mierom) železná moc rímskych légii.

Za vlády tejto ríše žil a zomrel Ježiš Kristus. Rím ukázal svoju tvrdosť aj pri prenasledovaní kresťanov. Kristovi nasledovníci boli v arénach trhaní dravou zverou, upaľovaní alebo inak mučení.

e) Železo a hlina – rozdelená Rímska ríša (476 pred Kr. – dodnes)

Toto piate obdobie sa vyznačuje rozdrobenosťou a nejednotou. Je to nový prvok v prorocťve. Po Rímskej ríši už nenásledovala nijaká ďalšia svetová ríša. Sláva Ríma začala upadať. Vnútorý rozklad tejto ríše spôsobil, že do nej začali prenikať barbarské kmene. Rímska ríša sa rozpadla. Ukázalo sa, že niektoré národy boli silnejšie než druhé.

Biblia hovorí, že v tejto dobe budú „spojení na spôsob semena človeka, ale nebudú pevne ľnúť jeden k druhému, tak, ako sa železo nespojí s hlinou“. (Dan 2,43) Z toho vyplýva, že snahy o vytvorenie jednotnej svetovej ríše nemôžu byť úspešné. Z dejín vieme, že niektoré panovnícke rody sa usilovali o udržanie jednoty vzájomnými manželskými zväzkami. No ani to nevedlo k vytvoreniu jedného svetového štátu. Tieto pokusy pripomínajú stavbu babylonskej veže, čím si ľudia chceli zaistiť bezpečie, jednotu a záchranu. (1 Moj 11,11)

Karol Veľký bol v roku 800 pápežom korunovaný za reprezentanta „svätej Rímskej ríše“. Tento panovník sa usiloval takmer pol storočia o zjednotenie Európy. Žiaľ, márne. Železo s hlinou naozaj nedržalo. **Karol V. a Ľudovít XIV.** sa pokúšali

o to isté. Ich pokusy však boli takisto márne. **Napoleon Bonaparte**, krvou Talian, rodom Korzičan, národnosťou Francúz, bol mužom malej postavy, ale úžasne silnej vôle a vytrvalosti. V roku 1796, keď mal 26 rokov, dva dni pred svadbou s Jozefínou, bol určený za veliteľa tretiny francúzskej armády. Dva dni po svadbe odišiel na front. O tri roky neskôr (1799) zvrhol francúzsku vládu a chopil sa moci. Potom začal zjednocovať Európu, aby bol „jeden kráľ, jeden zákon, jeden súd a jedna mena“. To sú stručné dejiny šestnásťročnej vojenskej činnosti muža, ktorého schopnosť pracovať nepoznala takmer hraníc. Rozviedol sa s Jozefínou, ktorú miloval, aby sa oženil s rakúskou Máriou Louisou, ktorú nemal rád. To len preto, aby dosiahol politickú jednotu. V Európe zriadil „napoleonský poriadok“ – na vedúce miesta postavil svojich príbuzných. Manželskými zväzkami chcel spojiť železo s hlinou. Po tragickom ťažení na Moskvu (1812) sa jeho európska federácia rozsykala ako domček z kariet. V nedeľu 18. júna 1815 vo Waterloo zapadlo slnko jeho kariéry. Sám vyhlásil: „Alexander, Caesar, Karol Veľký a ja sme založili veľké ríše. Na čom sme ich však založili? Na moci a násilí. Ježiš jediný založil svoju ríšu na láske a dodnes sú milióny ľudí ochotné zaňho zomrieť.“

Nemeckého cisára **Wilhelma I.**, ktorý mal rovnaké ambície, stihol v prvej svetovej vojne podobný osud. Neblahé snahy Adolfa Hitlera vytvoriť „tisícročnú ríšu“, ktoré sa skončili druhou svetovou vojnou, poznáme všetci veľmi dobre.

f) Kameň, ktorý sa stal vrchom – Božie kráľovstvo (od druhého príchodu Pána Ježiša po celú večnosť)

Kameň, ktorý nebol v ľudskej ruke a udrel do sochy, je symbolom Ježiša Krista. (Ef 2,20; 1 Pet 2,4; Rim 9,32; porovnaj s Iz 8,14; 28,16; Ž 118,22.23) Úder kameňa do sochy je obrazom druhého príchodu Pána Ježiša. (1 Tes 4,14-17; Mat 16,27) Kameň sochu rozdrvil. To je symbolická reč o Božom súde. Táto skutočnosť je zvýraznená metaforou žatvy. (Dan 2,35) Výrok o veľkom vrchu, ktorý „naplnil celú zem“ odkazuje na večné Božie kráľovstvo. Toto šieste obdobie potrvá naveky.

Kameň sa odtrhol zo skaly bez zásahu rúk, to znamená, že padol zhora, z miesta Božieho príbytku. (Vrch je v Biblii symbolom miesta, kde Boh prebýva a kde sa zjavuje.) (Ž 48,3; Iz 14,13; Dan 9,16.20; 11,45) To nám chce povedať, že kráľovstvo prichádza nie na základe ľudských predpokladov, ale od Boha. Ľudia ho svojimi snahami, výkonom alebo pričinením nemôžu vybudovať. Kameň udrel do chodidiel. To znamená, že Božie kráľovstvo je zriadené na konci dejín, nie uprostred behu dejín. Stane sa tak „za dní tých kráľov“ – posledných na tejto zemi. (Dan 2,44) Desiat prstov na soche predstavuje všetky národy sveta (číslovka desať je v Biblii symbolickým číslom pre úplnosť alebo celok), ktoré budú existovať v dobe druhého príchodu Pána Ježiša.

Vrcholnou udalosťou svetových dejín bude slávny druhý príchod Ježiša Krista, ktorý vyrieši problémy, na ktoré ľudstvo absolútne nestačí. (O druhom príchode Ježiša Krista budeme hovoriť v ďalšej lekcii.)

5. Nabuchodonozorova vd'ačnosť – Dan 2,46-49

Kráľovi Nabuchodonozorovi sa pripomenul sen, ktorý sa mu sníval, preto Daniela vôbec neprerušoval. Páčil sa mu aj jeho výklad, a tak Daniela pred všetkými ocenil. Uvedomil si, že Danielov Boh je vskutku „Bohom bohov a Pánom kráľov a zjavuje tajomstvá“. Vyznal to pred všetkými. Daniel bol povýšený. Stal sa najvyšším správcom všetkých babylonských mudrcov. Kráľ ho obdaroval rôznymi darmi. Z toho, čo v knihe Daniel čítame ďalej, však nevyplýva, že by sa Nabuchodonozor stal ctiteľom pravého Boha. Aká škoda!

II. Výkladové poznámky

1. Pri tejto biblickej hodine dávajme pozor, aby sme sa neutopili v historických detailoch. Pri výklade nejde o opis rôznych podrobností z dejín štyroch svetových ríš alebo neskorších zjednocovacích snáh. Je potrebné ukázať, ako Pán Boh riadi dejiny a vedie ich k cieľu – k druhému príchodu Pána Ježiša. Najväčšiu pozornosť venuje biblický text záveru dejín tohoto sveta. Práve on dáva totiž dejinám zmysel. Touto lekciovou pripravujeme myseľ ľudí, aby pochopili, aké dôležité miesto v dejinách má druhý príchod Ježiša Krista, o ktorom budeme hovoriť nabudúce.

2. Správna identifikácia a sled štyroch svetových ríš je Babylon, Médsko-Perzsko, Grécko a Rím. Väčšina moderných vykladačov stotožňuje druhú svetovú ríšu s Médskom a tretiu s Perzskom. Proti takému výkladu existuje niekoľko závažných dôvodov:

a) V podstate až do 18. storočia boli kresťanskí vykladači zajedno, že štvrtá ríša predstavuje Rím. Táto skutočnosť sa začala popierať až s príchodom racionálnej filozofie.

b) Učenci, ktorí rozdeľujú Médsko-Perzskú ríšu na dve samostatné kráľovstvá, stoja pred neriešiteľným historickým problémom. Tieto dve ríše (Médsko a Perzsko) boli totiž už v roku 550 pred Kr. spojené Kýrom, perzským kráľom, ktorý porazil médskeho kráľa Astyaga. To znamená, že ešte skôr, než roku 539 pred Kr. padla Novobabylonská ríša, na dejinnej scéne už existovala spojená Médsko-Perzská ríša.

c) Samotná kniha Daniel hovorí o podvojných Médsko-Perzskej ríši. Dan 8,20 hovorí o kráľoch médskejších a perzských, čo jasne dokazuje, že Médsko-Perzská ríša je jedným kráľovstvom. Dan 6,8.12.15 hovorí o nemennom médsko-perzskom zákone a Dan 5,28 vysvetľuje, že Babylon bude rozdelený a daný Médom a Peržanom.

To presne súhlasí s dejinami. Tento exegetický argument spolu s argumentom historickým je veľmi závažný, pretože je postavený na údajoch samotnej knihy Daniel.

3. Boh netvorí dejiny. Rešpektuje slobodu človeka aj národov. Dovoľuje, aby si ľudia sami vybrali smer svojej cesty. Napriek tomu sa mu dejiny nevymkli z rúk. Svet nie je bábkovým divadlom a ľudia nie sú bábkami, ktorými by satan alebo Boh manipulovali. Ľudia sa rozhodujú sami a sami si vyberajú konkrétne dejinné nasmerovanie a politickú orientáciu. Boh netvorí dejiny, zacieluje ich však a vedie k vrcholu – k druhému príchodu Ježiša Krista, ktorý sa práve tak stane skutočnosťou, ako iné svetové ríše a udalosti, o ktorých hovorí Danielovo proroctvo. Keď porovnáme rôzne akkadské texty s Dan 2, zistíme, že v žiadnom „akkadskom proroctve“ nemáme predpovede o eschatologickom konci svetových dejín.

4. Výroky „čo sa stane v potomných dňoch“ alebo „čo bude po tomto čase“, ktoré čítame v Dan 2,28.29, sa netýkajú len záverečných dejín tohto sveta. V tejto kapitole označujú budúcnosť, ktorá sa začína Nabuchodonozorom a vrcholí príchodom večného Božieho kráľovstva. Dôraz je však položený na záver dejín.

III. Praktické dôsledky

1. Prostredníctvom modlitby sa otvárame Bohu, ktorý tak môže vstúpiť do nášho života a konať v náš prospech. Nikdy by sme nemali zabúdať, že úprimná vd'ačnosť je súčasťou harmonického kresťanského života.

2. Nie je v ľudských možnostiach vytvoriť raj na zemi. Večné kráľovstvo prichádza zhora ako Boží dar a čin bez akéhokoľvek ľudského pričinenia.

3. Vo svojich neriešiteľných problémoch nie sme nechaní sami na seba. Boh zasiahne do našich ťažkostí a konfliktov a vyrieši ich nastolením nového poriadku a novej svetovej jednoty pri príchode svojho kráľovstva.

4. Boh je Pánom dejín. On vládne, aj keď jeho priama vláda na tejto zemi je našim očiam zatiaľ skrytá. Niekedy sa nám ani nechce veriť, že Boh kraľuje. Rôzni absolutistickí panovníci, despoticí kráľi, krutovládovia alebo diktátorskí vojvodcovia môžu určovať beh dejín, ale len dočasne. Je to Boh, kto bdie nad tokom dejín a nakoniec ich zavŕši svojím slávnym druhým príchodom.

5. Druhý príchod Ježiša Krista, v Dan 2 symbolizovaný kameňom, ktorý udrel do chodidiel sochy, je celosvetovou udalosťou. Preto aj symbolika desiatich prstov v závere dejín ukazuje na celý svet, nielen na rozdelenú Európu. Výklad tejto kapitoly a rôzne snahy o jednotu alebo nastolenie rôznych svetových poriadkov nemôžeme preto obmedziť len na dianie na európskom kontinente alebo na území bývalej Rímskej ríše. Všetky ríše sa územne postupne zväčšovali. Napriek všetkým snahám (niekedy aj legitímnym) o celosvetové jednotné usporiadanie a poriadok, záver dejín ukazuje na rozdelenie celého sveta.